

L'Angleterre devient une grande puissance

Après la mort d'Alfred le Grand, les Danois se rendirent maîtres de l'Angleterre; le roi Cnut réussit à unifier le pays. Mais après sa mort (1035), le royaume se disloqua. Les Anglo-Saxons se libérèrent de la domination étrangère et placèrent sur le trône un descendant de la vieille dynastie royale, Édouard le Confesseur. Celui-ci étant mort sans enfant, un seigneur, Harold, occupa le trône en 1066.

A peine sacré, Harold eut à se défendre contre le duc Guillaume de Normandie qui, ayant équipé une très grande armée, débarqua le 29 septembre 1066 sur la côte ouest de l'Angleterre. Harold fut vaincu et tué près de Hastings, et Guillaume étendit sa domination sur le pays tout entier.

Une broderie célèbre, dite tapisserie de Bayeux et conservée au musée de cette ville, retrace les principaux épisodes de cette conquête.

Guillaume le Conquérant instaura le régime féodal tout en renforçant le pouvoir royal. C'est ainsi qu'à la guerre, les sous-vassaux ne durent plus servir leur seigneur, mais uniquement le roi. L'établissement d'un cadastre (*Domesday Book*), permit au souverain de lever des impôts et de disposer ainsi de rentrées financières.

L'Angleterre resta étroitement liée au continent, non seulement dans le domaine politique, mais aussi et surtout dans le domaine culturel et économique. Le pays subit fortement l'influence française de la cour et de l'administration normande.

Les successeurs de Guillaume n'eurent point ses qualités : en 1154, la dynastie normande, après

une crise interne, fut remplacée par celle des Plantagenêts d'Anjou (1154-1399).

Du côté paternel, Henri II Plantagenêt avait hérité de l'Anjou et du Maine, et du côté maternel, de l'Angleterre et de la Normandie. Par sa femme, Éléonore d'Aquitaine, il devint maître de la Guyenne et du Poitou. Il fut ainsi à la tête d'un puissant royaume englobant l'Angleterre et presque toute la côte française occidentale. Il conquiert également l'Irlande et obligea le roi d'Écosse à le reconnaître comme suzerain.

En 1164, Henri II s'attaqua à la liberté de l'Église. Ayant rencontré un adversaire dans la personne de son ancien ami, le chancelier Thomas Becket, il le fit assassiner dans sa cathédrale de Cantorbéry. Ce meurtre suscita la réprobation unanime de toute la chrétienté.

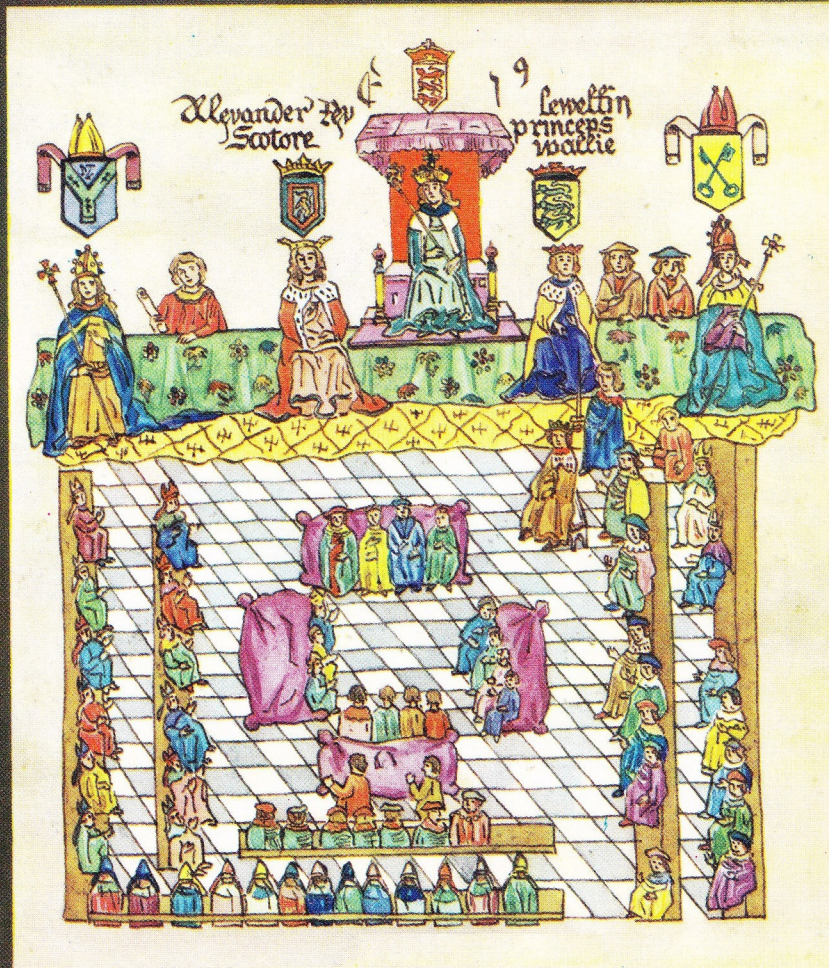
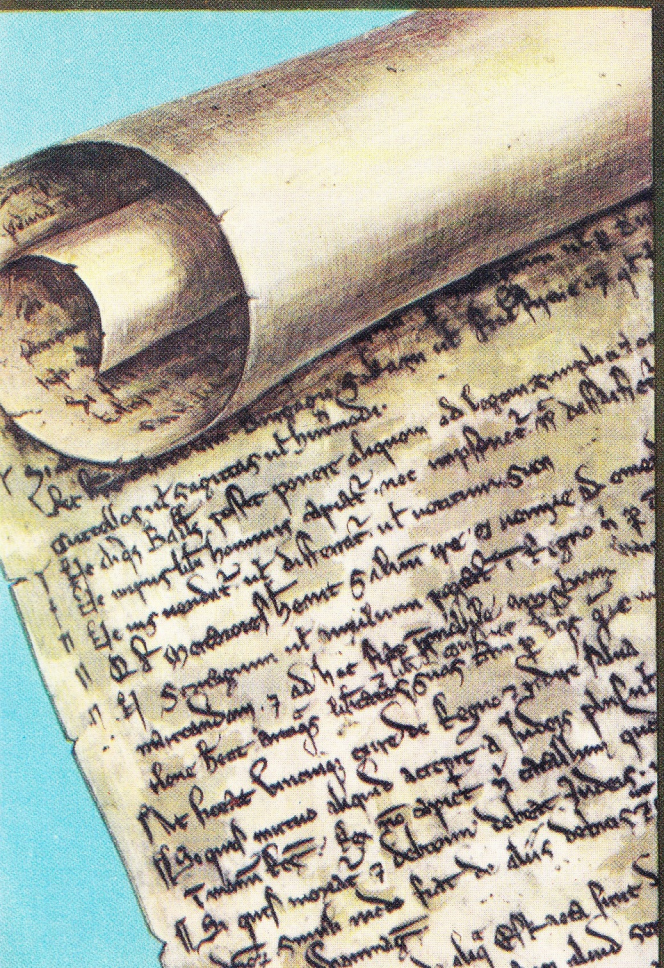
Sous le règne de ses fils, Richard Cœur de Lion et Jean sans Terre, le pouvoir royal s'affaiblit de plus en plus. Jean sans Terre fut plus attentif à son propre intérêt qu'à celui de son pays. Il entra en conflit armé avec le roi de France, avec l'Église, et finalement avec ses sujets qui le détestaient. Après le désastre de Bouvines en 1214, le peuple se révolta contre lui. Il fut obligé de signer la Grande Charte, par laquelle il s'engageait à respecter les libertés et privilèges de ses sujets.

Ce fut sous deux autres rois Plantagenêts, Henri III (R. 1216-1272) et Édouard Ier (R. 1272-1307), que prit forme le système parlementaire anglais, avec la Chambre des lords et le Chambre des communes. Ce fut Édouard Ier qui conquiert le Pays de Galles. Son fils fut le premier à porter le titre de prince de Galles.

En haut : détails de la tapisserie de Bayeux représentant : à gauche, un banquet avant la bataille de Hastings; à droite, Guillaume le Conquérant (Willelm).

En bas, à gauche : la Grande Charte. À droite : réunion du premier parlement anglais, sous Édouard Ier.

DE ENGELSE MACHT GROEIT

Engeland werd pas een verenigd koninkrijk, toen Knud in 1014 de troon in bezit nam en trouwde met Emma, de weduwe van Ethelred, die hij had verslagen.

Maar de Deense heerschappij duurde niet lang. De laatste koning uit het Deense huis, Hardiknud, stierf in 1042. De man die voor zijn opvolging werd verkozen, was zijn halfbroer, Edward de Belijder, zoon van Ethelred en Emma. Koning Edward had geen kinderen, zodat men zich tijdens zijn regering afvroeg, wie hem zou opvolgen.

Bij zijn overlijden, in januari 1066, viel de keus op Harold, één van de machtigste edellieden uit het koninkrijk. Maar pas was Harold gekroond of Hertog Willem van Normandië eiste de troon op. Hij was inderdaad een neef van Emma, de moeder van koning Edward, maar zijn eis had andere redenen. Ten eerste zijn eigen ambitie. Verder was er het feit, dat van 1049 af de pausen zich meer en meer beijverden om de pauselijke macht uit te breiden. Willem wist, dat hij op steun van de paus kon rekenen tegen een Engeland, dat de kerkelijke aangelegenheden zelf regelde.

In september 1066 viel hij Engeland binnen met een machtig leger, bestaande uit boogschutters en ruitery. In oktober, tijdens de slag bij Senlac in de buurt van Hastings, werd het leger van Harold beslissend verslagen, terwijl hij zelf werd gedood. Met Kerstmis volgde de kroning van Willem te Westminster. De voornaamste momenten van de verovering staan afgebeeld op het beroemdste stuk naaldwerk van de wereld: het wandtapijt van Bayeux.

Hertog Willem van Normandië, bekend als Willem de Veroveraar, legde de basis voor de latere macht van Engeland. Hij voerde het Franse feodale stelsel in, maar met enkele wijzigingen. De landgoederen van de vroegere Angelsaksische heersende klasse werden overgemaakt aan de Normandisch-Franse edelen. De minder belangrijke leenmannen moesten niet voor hun rechtstreekse leenheren, maar voor de koning zelf krijgsdiensten verrichten. De uitvoering van de wet werd opgedragen aan beambten,

die door de koning werden aangesteld. Het "Domesday Book", een gedetailleerd register waarin de landbezitters en de waarde van hun bezittingen genoteerd staan, werd opgesteld, teneinde de belastingen op een rechtvaardige en gemakkelijke wijze te kunnen heffen.

Nog lang na de verovering bleven de zaken van Frankrijk en Engeland nauw met elkaar verbonden. Het Frans werd de officiële taal van de Engelse gerechtshoven. In de loop der eeuwen drongen vele Franse woorden de gewone spreektaal binnen, op deze wijze tot de vorming van de Engelse taal bijdragend.

De opvolgers van Willem misten de eigenschappen van hun voorvader. In 1154 werd, na een binnenlandse crisis, de Normandische dynastie vervangen door die der Plantagenets, met Hendrik II als eerste koning. Van zijn vader erfde Hendrik II Anjou en Maine en van zijn moeder kreeg hij Engeland en Normandië. Door zijn huwelijk verkreeg hij Guyenne en Poitou, in zuidwestelijk Frankrijk. Zo regeerde hij over een koninkrijk, dat heel Engeland en een groot gedeelte van West-Frankrijk omvatte. Hierbij veroverde hij nog Ierland. De grootste smet op zijn regering was zijn twist met Thomas Becket, die hij liet vermoorden.

Onder de opvolgers van Hendrik II, Richard Leeuwenhart en Koning Jan, nam de macht van de Plantagenets af. Jan Zonderland leed in 1214 niet slechts een grote nederlaag te Bouvines, maar hij deed ook haatgevoelens bij zijn eigen onderdanen ontstaan. Toch dankt Engeland juist aan zijn fouten één van zijn meest waardevolle bezittingen, het Magna Charta. Hierdoor verplichtte de koning zich, de gebruiken van zijn onderdanen te eerbiedigen, geen belastingen te heffen zonder de toestemming van bisschoppen en edellieden en de vrijheid van de steden niet te dwarsbomen.

Het Engelse parlementaire stelsel, met zijn hogehuis en zijn lagerhuis, nam geleidelijk vorm aan onder twee latere koningen uit het huis der Plantagenets: Hendrik III (1216-1272) en Edward I (1272-1307), die ook Wales veroverde.

Boven: Gedeelte van de wandtapijt van Bayeux, waarop een feest aan de Engelse kust, vóór de grote strijd, is afgebeeld. Verder ook een portret van Willem de Veroveraar. **Onder links:** Het Magna Charta van 1215. **Onder rechts:** Een bijeenkomst van het Engelse parlement van Edward I, in 1274.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.